

Kapitány Gabriella

Agrárjog Tanszék

Témavezető: Vass János

A MEZŐGAZDASÁGI VÍZHASZNÁLAT SZEREPE ÉS JOGINTÉZMÉNYEI A VÍZGAZDÁLKODÁS RENDSZERÉBEN

A tanulmány célja, hogy bemutassa a vízgazdálkodás alapvető feladatainak keresztül a mező-gazdasági vízhasználat elemeit, szerepét és a vízgazdálkodás rendszerében elfoglalt helyét.¹ A vizsgálat során a kialakult, illetve kialakuló rendszer kerül bemutatásra, amelynek egyes elemeire vonatkozó törvényi szabályozás elemzésére vállalkozom, azonban sem a nemzetközi egyezmények, sem az európai rendelkezések, sem pedig az alacsonyabb szintű szabályozás jelzés értékű említésénél mélyebb bemutatására a dolgozat keretei nem adnak lehetőséget. A tanulmány három eltérő részre tagolódik. Az első rész a víz környezetvédelmi szabályozásának rendszerét mutatja be a mennyiségi és minőségi védelem elhatárolásával és e két körhöz tartozó jogintézmények elemzésével. A második rész a víz elleni védelem és a víz hasznosításának a mezőgazdasági tevékenység számára legjelentősebb jogintézményéről, a víztársulatról, annak szerepéről, feladatairól és jellegéről szól. Eltérően az első résztől, ez a pont a víztársulat jogintézményével, és a 2010 elején hatályba lépett törvény legfontosabb újításaival foglalkozik. A harmadik rész a víz hasznosításának különböző formáira vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza és az egyes tevékenységekre vonatkozó szabályokat mutatja be utalva az első részben meghatározott jogintézményekre.

A vízgazdálkodási feladatok alapvetően három nagy csoportba gyűjthetők. Egyrészt a víz mint környezeti elem védelme, másrészt a víz mint környezeti elem elleni védelem és harmadrészt a víz mint gazdálkodási eszköz szabályozása jelenti a három sarokpontot. E feladatok, köztük az állam kötelező feladatainak elemzése során három törvényt vizsgáltam: a vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvényt (a továbbiakban: Vgtv.), a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényt (a továbbiakban: Kvt.) és a víztársulatokról szóló 2009. évi CXLIV. törvényt (továbbiakban: Vttv.). Az így meghatározott hármas csoportosítás azonban sem a szabályozás, sem a gyakorlat szintjén nem tud tisztán megmutatkozni. Ennek oka, hogy a víz a környezet egy eleme, amelynek védelme, azon belül is leginkább a vízkészletek mennyiségének a védelme, szorosan össze-

¹ A vizsgálat során a kialakult, illetve kialakuló rendszer kerül bemutatásra, amelynek egyes elemeire vonatkozó törvényi szabályozás elemzésére vállalkozom, azonban sem a nemzetközi egyezmények, sem az európai rendelkezések, sem pedig az alacsonyabb szintű szabályozás jelzés értékű említésénél mélyebb bemutatására a dolgozat keretei között nem vállalkozom

függ a hasznosításával. A vizek által okozott károk elleni védekezés (továbbiakban: vízkárelhárítás), ami a vizek többlete vagy hiánya elleni védekezést jelenti, egyik hangsúlyos kérdése pedig, hogy a különböző célú vízhasználatok vonatkozásában miként biztosítható a szükséges víz állandó felhasználhatósága. Ennek következtében a tanulmányban vizsgált jogintézmények több csoportba is sorolhatóak, és elhelyezésük vita tárgyát képezheti. A mezőgazdaság a vízgazdálkodás minden előbb felsorolt területére hatással van. A mezőgazdasági termelő tevékenység színterével, a talajjal a felszín alatti víz szoros egységet képez. Másik oldalról tekintve a víz alapvető termelési eszköz, amelynek mind a többlete, mind a hiánya súlyos károkat okozhat az agrárszektorban. Azt, hogy mennyire fontos a víz a mezőgazdasági termeléshez, jól mutatja, hogy egyes tanulmányok szerint a mezőgazdaság az OECD országokban mintegy 40 %-kal részesedik az összes vízfogyasztásból, míg világviszonylatban ez az arány a 70 %-ot is eléri.²

1. A víz mint környezeti elem védelme

A víz védelmére vonatkozó legfontosabb és legszélesebb körű rendelkezés a vízpolitika terén a közösségi fellépés kereteinek meghatározásáról szóló, 2000. október 23. napján kelt 2000/60/EK irányelv, a Víz Keretirányelv (a továbbiakban: VKI).³ A VKI legfontosabb rendelkezéseit, valamint a víz védelmének alapszabályait a hatályos magyar joganyagban elsődlegesen a Kvt. és a Vgtv. tartalmazza. Míg a Kvt. a vizet tekintve általános, alapvető szintű előírásokat határoz meg, ehhez képest a Vgtv. részletesebb rendelkezéseket ad. A Kvt. nem foglalkozik a víz elleni védelem és a víz használatának szabályozásával, ami azonban szorosan összefügg a víz védelmével.⁴ A két törvény eltérő szemlélettel közelít, míg a Kvt. a vízről, mint környezeti elemről szól, addig a Vgtv.-ben a víz gazdálkodási elemként jelenik meg, illetve olyan környezeti elemként, amely szélsőséges esetben az életet, vagyoni biztonságot veszélyeztet. A Vgtv.-ben található vízvédelmi előírások is elsősorban a gazdálkodási elem védelmét célozzák, ami természetesen annak fenntarthatóságában jelenik meg. Ebből a víz védelme szempontjából a Vgtv. nem mondana ellent a Kvt.-nek, azonban ez utóbbi a vizet a környezeti rendszer elemeként

² Halászati és Öntözési Kutatóintézet: Közcélú mezőgazdasági vízgazdálkodási feladatok lehatárolásának elvei, a mezőgazdasági vízszolgáltatás árszabályzatainak, a jogszabályok módosításainak kidolgozása 2.0 verzió munkaanyag (kéziratban, Szarvas 2009) 28. o.

³ Ld. erről bővebben BÁNDI Gyula: Környezetjog. Budapest, Osiris Kiadó Kft. 2006, 380-382. o., valamint KURUCZ Mihály: Föld- és vízvédelmi jog Agrárkörnyezeti alapok. Budapest, ELTE JTI, 2002, 423. o.

⁴ A vízügyi szakmai álláspont értelmében a vízkárelhárítás a kárt okozó folyamat jellege szerint négy csoportba sorolható, amelynek részét képezi a vizek káros szennyeződése elleni védelem (B. SZABÓ László – BERTALAN Lajosné – KÁDÁR Imre – KÖSZEGI Tamás – MAJOR Pál – SIMONFAI György – SZOTYORI Pál: Vízhatalom és vízvédelem. Budapest, Vízügyi Dokumentációs és Továbbképző Intézet, 1984

kezeli, és a környezeti rendszer minden elemének védelme feszültséget teremt a két törvény szellemisége és alkalmazása között.

A Kvt.⁵ alapján a víz védelme annak mennyisége, minősége, elhelyezkedése mellett kiterjed a vízparti élővilágra, vízi, vízközei és a felszín alatti víztől jelentősen függő szárazföldi élőhelyekre és élő szervezetekre. Az állam feladata⁶ az, hogy ezt a védelmet biztosítsa a jogi szabályozás, a kapcsolódó jogok és kötelezettségek ellenőrzése, a védelem tervezése és irányítása útján.

1.1. A környezeti elemek védelmének eszközei

A védelem alapja az információ. Az információ megszerzése érdekében a Kvt. és a Vgtv. is az állam kötelező feladataként határozza meg az adatgyűjtést, az adatszolgáltatás elrendelését, a szükséges mérő- és megfigyelő-hálózat létesítését és működtetését. Az információgyűjtés két módon valósul meg: egyrészt az állam különböző szervei⁷ az ágazati céloknak megfelelő monitoring rendszert működtetnek, másrészt pedig a környezethasználó is köteles a tevékenysége folytatásáról és annak a környezetre gyakorolt hatásairól adatot szolgáltatni. A környezet védelmének egyik klasszikus eszköze a hatósági eljárás, amely az adott tevékenység megkezdésének és folytatásának engedélyezésére, illetve annak ellenőrzésére irányul. A tevékenység megkezdéséhez kapcsolódó engedélyek tartalmazzák azokat a határértékeket, amelyeket a környezethasználó nem léphet át. A vízvédelem területén a kibocsátási (emissziós) határértékek a jellemzők, környezetminőségi (imissziós) határértékeket csak szűk körben találhatunk.⁸ Megfigyelhető az EU szabályozásában, hogy ez a tendencia változik.⁹ Számos kérdéssel kell majd szembenézni ennek következtében: miről rendelkezünk megfelelő információval, miként tudnak az emissziós és az imissziós határértékek párhuzamosan működni, kialakításra kerül-e kibocsátási jogok rendszere egy buborékkel alapuló rendszerben, mi történik azok ütközése esetén, kinek a kárára esik az emissziós és imissziós határértékek ütközése, a tevékenység folytatására irányuló, határozott időtartamú jog szerzett jognak minősül-e, és ennek mik a korlátai. Kiemelt szerepük van a gazdasági szabályozóknak, amelyek a víz esetében a Kvt. alapján a környezetterhelési díjak és az igénybevételi járulékok.¹⁰ A környezetterhelési díjaknak az a szerepe, hogy pénzügyi kötelezettség megteremtésével ösztönözzék a környezethasználót arra, hogy minél

⁵ Kvt. 18-21. §-ai

⁶ Kvt. 38. §

⁷ Többek között a vízügyi igazgatási szervek, a természetvédelmi kezelésért felelős szervek, a vízügyi, a környezetvédelmi, a természetvédelmi és a talajvédelmi hatóságok

⁸ 40/2006. (X. 6.) KvVM rendelet, 6/2002. (XI. 5.) KvVM rendelet

⁹ A vízpolitika területén a környezetminőségi előírásokról, a 82/176/EGK, a 83/513/EGK, a 84/156/EGK és a 86/280/EGK tanácsi irányelv módosításáról és az azt követő hatályon kívül helyezéséről, valamint a 2000/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2008. december 16-i 2008/105/EK irányelv

¹⁰ BÁNDI Gyula: i.m. 179. o.

kevésbé terhelje szennyezésével az érintett környezeti elemet, azaz óvja a környezeti elem minőségét. A környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. törvény rendelkezik a vízterhelési és a talajterhelési díjról,¹¹ amelyek a felszíni és a felszíni alatti vizek állapotának védelmét célozzák. Az igénybevételi járulék célja, hogy az érintett környezeti elemből minél kevesebb mennyiség kerüljön felhasználásra. A víz mennyiségi védelmét célzó vízkészletjárulékot a Vgtv. szabályozza.

Meg kell említeni a jogi-gazdasági-műszaki intézkedéseket tartalmazó stratégiákat és koncepciókat, illetve azok környezetvédelmi hatásainak vizsgálatát. A tervek, stratégiák, koncepciók és programok vizsgálatát az állam azon kötelezettségére¹² alapozza meg, miszerint érvényesíteni kell a környezetvédelmi szempontokat az állam más irányú feladatai ellátása során. A vizek jó állapotának elérésére szolgáló legfontosabb eszköz a VKI által előírt vízgyűjtő-gazdálkodási terv,¹³ amely a vizek állapotának felmérésén és meghatározásán túl tartalmazza az azokra vonatkozó környezeti célkitűzéseket és azok eléréséhez szükséges intézkedéseket. A vízgyűjtő-gazdálkodási terv a vízgazdálkodást az elkövetkező 20-25 évre meghatározó program.¹⁴ A víz mennyiségi védelme körében nem feledkezhetünk meg a vízigény kielégítésének sorrendjéről, amelynek alapjait a Kvt.¹⁵ határozza meg, azonban a sorrendet magát a Vgtv.¹⁶ tartalmazza. A sorrend meghatározza, hogy ha a vízhasználat korlátozása szükségessé válik, akkor egyes tevékenységet milyen sorrendben kell korlátozni.¹⁷

1.2. A mezőgazdaság és a vizek állapota

1.2.1. A mezőgazdaság hatása a vizek minőségi állapotára

A mezőgazdaság különösen kiemelt szerepet játszik a vizek szennyezésében, ami a szabályozásban is megjelenik. Felszíni vizek esetében a bebocsátás oldalán pontszerű szennyezések között a halászatból fakadó tápanyag- és szervesanyag-terhelés és a belvív-elvezetésből fakadó kimosott tápanyagok és sók okoznak szennyezéseket, diffúz szennyező források közül pedig a mezőgazdasági eredetű foszfort, növényvédő szereket és nitrogént kell kiemelni. Felszín alatti vizek esetében a pontszerű szennyezések köréből az állattartó telepek nem megfelelő tárolói által okozott nitrát szennyezést kell kiemelni, a diffúz szennyezések közül szintén a nitrát

¹¹ Mivel a környezetterhelési díjról szóló 2003. évi LXXXIX. tv. 11. §-a alapján talajterhelési díj a lakossági szennyvízre vonatkozik, ezért vizsgálata a továbbiakban szükségtelen

¹² Kvt. 38. § a) pont, valamint a bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról szóló, 2001. június 27-i 2001/42/EK irányelv

¹³ A vízgyűjtő-gazdálkodási terv és számos információ róla megtalálható a www.vizeink.hu oldalon

¹⁴ Az országos vízgyűjtő-gazdálkodási tervet egy, a közeljövőben megjelenő kormányhatározat tartalmazza

¹⁵ Kvt. 19. § (2) bek.

¹⁶ Vgtv. 15. § (4) bek.

¹⁷ Ld. erről bővebben KURUCZ Mihály: i.m. 266. o.

tartalmú és a növényvédő szerek okoznak problémát. A vizek minőségére vonatkozó hatások ellensúlyozása érdekében kiterjedt joganyag rendelkezik a mezőgazdasági eredetű szennyezésekről. Ezek elkerülése érdekében elsősorban a mezőgazdasági tevékenység folytatásának módjára határoztak meg szabályokat. A szabályozás egyik nagy csoportját a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelmére vonatkozó szabályok,¹⁸ másik nagy csoportját a talaj termőképességének javítására szolgáló szabályok¹⁹ jelentik. A védelem eszközeinek másik nagy csoportja a kibocsátási (emissziós) határértékek rendszere, amelyek felszíni és felszín alatti vizekre vonatkoznak.²⁰ A kibocsátási határértéket vizsgálva megállapítható, hogy a mezőgazdasági tevékenység nem élvez kedvezményezett szerepet a többi termelő tevékenységhez, illetve kibocsátáshoz képest. A szabályozásban meghatározásra kerültek a mezőgazdaságra jellemző anyagok, azonban a határértékek megállapítása során a szabályozás erre vonatkozóan nem tartalmaz könnyítést. A vizek minőségi állapotának védelmét szolgálja a vízterhelési díj, amelynek megállapításának során egyik meghatározó tényező, hogy az esetlegesen keletkező iszap elhelyezésnek módja. Abban az esetben, ha az iszapot mezőgazdasági célra hasznosítják,²¹ a szorzó alacsonyabb, mint egyéb esetben. Ezentúl a díj fizetésének kötelezettsége alól mentességet élveznek az extenzív módon²² üzemeltetett halastavak. Erre magyarázatul nem találunk szakmailag megalapozott érvet.²³

1.2.2. A mezőgazdaság hatása a vizek mennyiségi állapotára

A mezőgazdasági tevékenység a vizek mennyiségi állapotára jelentős hatást gyakorol. A felszíni vizek esetében a vízkivétel oldalán az öntözési, halastavi és a mezőgazdasági célú energetikai vízkivételek jelentenek terhelést, és nem elhanyagolható problémákat jelentenek az éghajlat-változás által okozott szélsőséges vízállapotok (árvíz, belvíz, aszály) és a hasznosítható vízkészletek csökkenése. A felszín alatti vizeket a mezőgazdasági célú és a mezőgazdasági termelés érdekében végzett energetikai célú vízkivételek terhelik nagymértékben, és szintén számolni kell a

¹⁸ A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló, 1991. december 12-i 91/676/EGK irányelv és annak átültetésére szolgáló, a vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet, valamint az 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet és a 43/2007. (VI. 1.) FVM rendelet

¹⁹ A szennyvíziszap mezőgazdasági felhasználása során a környezet, és különösen a talaj védelméről szóló, 1986. június 12-i 86/278/EGK irányelv, 50/2001. (IV. 3.) Korm. rendelet, 36/2006. (V. 18.) FVM rendelet

²⁰ 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet, 6/2009. (IV. 14.) KvVM-EüM-FVM együttes rendelet, valamint a 220/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet, a 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet

²¹ Például szántóföldön vagy fásított területen történő felhasználás

²² Az extenzív gazdálkodási módokra jellemző, hogy külső inputokat alig használnak, ezáltal környezeti hatásukban jelentősen különböznek a ma uralkodó intenzív gazdálkodástól

²³ Véleményem szerint a környezetvédelem támogatásának, amilyen az extenzív halgazdálkodás vízkészlet-járuelék alóli mentessége, nem ez a megfelelő módja, sokkal inkább a gazdálkodók által igénybe vehető támogatásokban kellene megjelenniük

belvízelvezetés és az éghajlatváltozás által okozott nehézségekkel is. A fenntartható vízhasználatok ökológiai alapelveit a VKI rögzíti: mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek esetében érvényes, hogy a vízhasználatok (vízkivételek vagy egyéb vízelvonással járó vízhasználatok) nem befolyásolhatják jelentős mértékben a víztől függő ökoszisztémák állapotát. A vízkivételekkel szembeni védelem gazdasági ösztönző eszköze a vízkészletjárulék, amelyet a Vgtv. szabályoz. E jogintézmény célja, hogy a vízkivételek mennyiségét csökkentse azáltal, hogy a vízhasználat mennyisége után igénybevételei járulékot kell fizetni. A szabályozás során a jogalkotó szabadon tudja érvényesíteni preferenciáit azáltal, hogy más súllyal esnek latba a vízkészletek jellege, illetve azokon túl a kivétel különböző céljai. A Vgtv.²⁴ értelmében mentesül a vízkészletjárulék megfizetésének kötelezettsége alól az a vízhasználó, aki öntözési, rizstermelési és halgazdasági céllal vesz ki vizet. Ha megvizsgáljuk a vízkészletjárulék alóli mentesség többi esetét, akkor megállapíthatjuk, hogy azokat az élet- és a vagyonsvédelem,²⁵ a környezetvédelem, azon belül a fenntartható vízgazdálkodás és a természetvédelem²⁶ vagy a kismértékű vízkivétel szankció alóli mentesítése²⁷ indokolja. A mentességi körben az öntözési, rizstermelési és halgazdasági célú vízkivétel az egyetlen termelő tevékenység, amely egyébként a megtermelt termék árában is képes lenne megjeleníteni a vízkivétel díját.

Tekintettel az alapjárulék alacsony mértékére, vízkészletjárulék nem képes betölteni azt a szerepet, amit a jogalkotó szánt neki: a takarékos vízhasználatra történő ösztönzést. Ezt még tovább fokozza, hogy a mezőgazdasági célú vízhasználatok teljes egészében mentesülnek a járulék megfizetésének kötelezettsége alól. Ha figyelembe vesszük a mezőgazdaság vízszükségletét, megállapítható, hogy a vízgazdálkodás céljait alapjaiban lehetetleníti el ez a rendelkezés. A mezőgazdasági vízhasználók nemcsak abban nem érdekeltek, hogy takarékos vízhasználati módokra térjenek át, de a teljes mentesség miatt a vízkészletek alapvető védelmét sem kell figyelembe venniük, és ennek következtében a legértékesebb, később ivóvízbázisként is szolgálni képes felszín alatti vizeket használják bármilyen, akár esőztető típusú öntözésre. Ezt a jelenséget viszont csak abszolút tiltással lehet ellensúlyozni, így egyes, meghatározott vízkészletek mezőgazdasági célú²⁸ felhasználása olyan területeken is tiltott, ahol csak ez az egyetlen mód a mezőgazdasági termelés folytatására.²⁹ További problémát okoz, hogy a mentességet élvező vízhasználók nem teljesítik a Vgtv.-ben³⁰ rögzített bejelentési kötelezettségüket, és így

²⁴ Vgtv. 15/C. § (1) bek. l) pontja

²⁵ Vgtv. 15/C. § (1) bek. b), e) és k) pontok

²⁶ Vgtv. 15/C. § (1) bek. a), d), f), g), h) és i) pontok

²⁷ Vgtv. 15/C. § (1) bek. c) és j) pontok

²⁸ Például öntözés vagy halastavak vizének pótlása

²⁹ Ld. 379/2007. Korm. rendelet 36. § a) pontja

³⁰ Vgtv. 15/C. § (2) bek.-e

a vízmérlegért felelős szervek nem rendelkeznek pontos adatokkal a szabad vízkészletek pontos meghatározására.

A mennyiségi védelem során meg kell említeni a vízigények kielégítési sorrendjét.³¹ Ez alapján a létfenntartási ivó és közegészségügyi, katasztrófa-elhárítási, valamint a gyógyászati és lakosság ellátását közvetlenül szolgáló termelő- és szolgáltató tevékenységgel járó vízhasználatot az állatitatósi és haltenyésztési vízhasználat követi. Ez azt jelenti, hogy egy fellépő vízhiány esetén először a sport, rekreációs, üdülési, fürdési és idegenforgalmi célú, azt követően a gazdasági, majd a természetvédelmi célú vízhasználatot kell előbb korlátozni, mint az állatitatóst és a haltenyésztést. A sorrendben elfoglalt előkelő helyet indokolja, hogy vízkorlátozás esetén nemcsak az elmaradt haszon jelentkezne kárként, hanem az elhulló állatok értéke is. Továbbá a vízhasználatok mértékénél az állatitatósi célú vízhasználat nem jelentős mértékű, a haltenyésztési célú vízhasználat pedig időszakos jellegű. Mindezek alapján megállapítható, hogy a vízigényre meghatározott sorrendben a kiemelt mezőgazdasági célú igények helye indokolt és megalapozott.

2. A vizek által okozott károk elleni védelem

Tekintettel arra, hogy a víz hasznosításához kiszámítható és egyenletes vízmennyiségre van szükség, ami azonban nem biztosítható minden (különösen felszíni) víz esetében, a víz kártételei elleni védelem és a víz hasznosítása szorosan összefügg, amely kölcsönhatás a jogi szabályozásban is megjelenik. Mindkét területet a Vgtv. és a Vttv. szabályozza.

A vizek által okozott károk elhárításának rendszerét a Vgtv. határozza meg. A Vgtv.³² vízkárnak tekinti mindazokat a károkat, amelyek a vizek többletéből vagy hiányából származnak. E kettős szemléletű fogalom ellenére a vízigények fentiekben bemutatott sorrendjén túl a vizek hiánya miatt keletkező károkról és azok elhárításáról – a mezőgazdasági termelés vonatkozásában az aszályról –nem rendelkezik a törvény,³³ ez az abban érdekelt feladata. A Vgtv. a vizek kártételei elleni védekezés körében taglalja azonban a víz minőségében bekövetkezett károkat is, amelyek elkerülése érdekében hozott rendelkezésekről az előző részben szó esett. Mindezekre tekintettel a következőkben a leginkább a vizek többletéből, azaz az árvízből és a belvízből fakadó károk elleni védekezés kerül bemutatásra. A Vgtv.

³¹ KURUCZ Mihály is a mennyiségi védelem egyik eseteként sorolja fel a vízigény kielégítési sorrendjét. KURUCZ Mihály: i.m. 266. o.

³² Vgtv. 1. számú melléklet 28. pont

³³ A 2009. október 7. napján megtartott Aszály és szárazodás konferencia záródokumentuma alapján (amely elérhető a <http://www.vahavahalozat.hu/files/Kecskemet/Állásfoglalás.pdf> oldalon, letöltve 2010. április 10. napján) az érintettek az Országgyűléstől várják egy aszálystratégia elfogadását, amelynek kidolgozása már 2005 óta folyamatban van, azonban a mai napig nem készült el

értelmében a vizek kártételei elleni védekezés feladata osztott: terheli az államot, a helyi önkormányzatot és a károk megelőzésében vagy elhárításában érdekeltet is.³⁴ Az állami feladatokat a vízügyi igazgatási szervek, a környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok látják el. A helyi önkormányzatokat a feladataikat elláthatják a saját szervezetükön belül. Fő szabályként a kötelezettségek az ingatlanulajdonosokat terhelik. A feladatok ellátása érdekében vízitársulatok hozhatóak létre, amelyek a működési területükön átvállalják az érdekeltek, az önkormányzatok és az állam feladatait is.

2.1. A vízitársulatok

A Vttv. 2010. január 2. napján lépett hatályba. A vízitársulatok, illetve a hatályos Vttv. elemzéséhez, illetve annak nehézségeinek megértéséhez szükséges a törvény születésének körülményeit bemutatni. A Vízgazdálkodási Társulatok Országos Szövetsége 2007-ben kereste meg először a szabályozásért felelős minisztert a vízitársulatokról szóló önálló törvény igényével és tervezetével.³⁵ A törvényjavaslatot végül 2008. október 28. napján nyújtotta be 4 párt egyéni képviselője az Országgyűlés elé. A Kormány a tervezetet nem támogatta, ennek ellenére az Országgyűlés 2009. december 18. napján azt elfogadta.³⁶ A tervezet Kormány általi elutasításának indokai között szerepelt, hogy a tervezet ellentétes a Vgtv.-vel mind dogmatikai megközelítésben, mind fogalmi szempontból, továbbá a kodifikációs hibák miatt helyenként értelmezhetetlen, alkalmazhatatlan, és azok kijavítására nincs lehetőség, mert lényegében újra kellene írni a tervezetet. E hibák a Vttv. elemzését nagymértékben megnehezítik, mert az elemzőre vár annak eldöntése is, hogy egyes rendelkezések jogalkotói hiba miatt születtek vagy pontosan tükrözik a jogalkotói akaratot.³⁷ A továbbiakban megkísérlem elemezni a Vttv.-t, és bemutatni azokat a rendelkezéseket, amelyek a vízitársulatokat kivételezett helyzetbe hozzák.

³⁴ Vgtv. 16. § (1) bek.

³⁵ A miniszter az igény megalapozatlansága és a tervezet kidolgozatlansága miatt elutasította a kérést

³⁶ http://www.parlament.hu/internet/plsql/ogy_iromany.irom_lekerd_egysz?P_CKL=38&P_TIP=NULL&P_FOTIP=null&P_CIM=vizitarsulat

³⁷ Ilyen eldöntendő kérdés például: A Vttv. 1. § 5. pontja értelmében érdekeltnek minősül az a természetes vagy jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság, aki, illetve amely a társulat működési területéhez (az a földrajzi terület, amelyen társulat működik) *nem tartozó* ingatlanulajdonnal rendelkezik, illetve ingatlant használ. A Vttv. 18. § (5) bek.-e értelmében a társulat megalakulásával az érdekeltek taggá válnak. Tehát ennek értelmében a Vttv. alapján megalakuló társulatnak minden magyar, ingatlant használó állampolgár tagjává válik? Minden bizonnyal nem tízmillió tagról álmodozott a jogalkotó, amikor így rendelkezett. Sokkal inkább az érdekeltségi területen található ingatlanulajdonosokra irányult a jogalkotói gondolat, azonban ez nem jelent meg szövegszerűen.

2.1.1. Közécl, közérdek mértéke, közfeladat meghatározása

Annak az állításnak az alátámasztása érdekében, hogy a Vttv. ellentétes a Vgtv.-vel, a két törvény alapvető fogalmait kell megvizsgálni: mi a közécl és mi a közfeladat.

Mindkét törvény csak közvetve határozza meg azt, mit tekint közéclnek. A Vgtv. értelmében közécl³⁸ az állam, illetve a helyi önkormányzat törvényben meghatározott vízgazdálkodási feladatainak ellátása. Ezek a feladatok³⁹ a klasszikus állami szabályozó, irányító feladatokon túl a vízkészletek megismerésére és védelmére, a vízellátás biztosítására és a vízkárelhárítási tevékenység szabályozására és irányítására terjednek ki. A Vttv.⁴⁰ alapján közéclnek kell tekinteni a több ingatlantulajdonost vagy használatot érintő vízgazdálkodási célt. Megállapítható, hogy a két törvény e téren nem áll összhangban egymással. Nem világos a Vgtv. és a Vttv. alapján a közfeladat meghatározása, elhatárolása. A Vgtv. értelmében közfeladatnak az államnak, a helyi önkormányzatnak és a társulatnak a Vgtv.-ben megjelölt feladatai, továbbá a tulajdonukban, illetve használatukban lévő vizek és vízellátási létesítmények tulajdonlásából vagy használatából eredő feladatai minősülnek. Ezzel szemben a Vttv. alapján közfeladat a társulat tagjainak érdekeit szolgáló vízgazdálkodási tevékenység, a kizárólagos állami tulajdonban lévő vizek és vízellátási létesítményekkel összefüggő feladatok a vízügyi hatósági hatáskör gyakorlása kivételével. A Vgtv. az általa meghatározott⁴¹ feladatokat tekinti közfeladatnak, ezzel szemben a Vttv. a tagok érdekeit szolgáló tevékenységet határozza meg, ami – a társulat vállalkozási lehetőségeire is figyelemmel – elég széles kört ölel fel. A Vgtv. állami és önkormányzati feladatok között a vízkészletek megismerésére, megóvására, valamint a lakosság ellátására, védelmére, továbbá az állami, önkormányzati tulajdonban álló vízellátási létesítmények üzemeltetésére irányuló kötelezettségeket nevesíti. A Vttv. értelmében a víztársulat feladata a vízrendezés, vízkárelhárítás, árvízmentesítés, mezőgazdasági vízhasznosítás, öntözővíz biztosítása mezőgazdasági termelők számára, vízpótlás, vízszolgáltatás halastavak számára, vízvisszatartás és vízpótlás. A feladatok egy része a termelő tevékenység elősegítésére, azaz a termelők költségeinek csökkentésére (közvetve bevételeinek növelésére) szolgál.

Összességében tehát megállapítható, hogy míg a Vgtv. a köz érdekében végzett feladatként határozza meg a közfeladat fogalmát, a Vttv. közfeladatként a saját haszonra végzett tevékenységeket jelöli meg. Tekintettel arra, hogy a törvényben rögzített állami feladatok finanszírozhatóak az állami költségvetésből, megállapítható, hogy a mezőgazdasági termelők közvetlen állami támogatásban részesülhetnek. Ez alapján a társulat a tagok társulati hozzájárulásából, az állam és az érintett települési önkormányzat költségvetési hozzájárulásából, egyéb (nem nevesített) támogatásokból, továbbá a vállalkozásból származó eredményéből végzi közéclű

³⁸ Vgtv. 1. számú melléklet 26. a) pont

³⁹ Vgtv. 2. § (1) bek., 4. § (1)-(2) bek.

⁴⁰ Vttv. 1. § 14. pont

⁴¹ Vgtv. 2. § és 4. §

tevékenységét,⁴² amelyről a fentiekre utalva megállapítható, hogy nem csak köz-célú, hanem magáncélú is.

2.1.2. A vízitársulatok megalakulása

A vízitársulatok – a víziközmű társulatokhoz, erdőbirtokossági társulatokhoz hasonlóan – kényszertársulásnak minősülnek. Ennek értelmében a működési területén ingatlantulajdonnal rendelkező vagy az ingatlant a tulajdonos által feljogosított használó természetes és jogi személyek, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok, egyéb szervezetek tagokká válnak, amennyiben az előbb felsorolt személyeknek az érdekeltségi egység aránya szerint számított több mint kétharmada az alakuló gyűlésen elfogadja a társulat alapszabályát, kimondja a társulat megalakulását, valamint megválasztja a küldötteket. Ezentúl a működési területen található a települési önkormányzatok a település teljes belterületével is tagokká válnak.⁴³ A vízgazdálkodási társulatok kényszertársulási jellegét vizsgálta az AB is, és azt nem találta ellentétesnek az Alkotmánnyal. Bár az indítványok víziközmű társulatokra irányultak, ugyanazon rendelkezések vízitársulatra is vonatkozó tartalma megalapozza, hogy vizsgáljam a 26/2001. (VI. 29.) AB határozatot. Az AB határozat értelmében a vizek hasznosítását, hasznosítási lehetőségeinek megőrzését és kártételeinek elhárítását szolgáló, az államnak, a helyi önkormányzatoknak és a társulatnak a Vgtv.-ben megjelölt feladatait, továbbá a tulajdonukban, illetve használatukban lévő vizek és vízilétesítmények tulajdonlásából eredő feladatait „ítélheti a törvényalkotó olyan fontosnak és kiemelkedő jelentőségűeknek, hogy a végrehajtásukra szolgáló szervezet megalakítását (egyáltalán létrejövetelét) nem bízza teljes egészében az érdekeltek belátására”,⁴⁴ és így előírhatja a működési területen ingatlanal rendelkező személyek tagsági jogviszonyának az érintett akaratától független létrejöttét.

2.1.3. A vízitársulatok feladata és azok pénzügyi forrásai

A vízitársulatok feladatait a Vttv.⁴⁵ tartalmazza. A társulatok⁴⁶ a feladataik elvégzése érdekében vízilétesítményeket létesítenek, üzemeltetnek, és vízfolyásokat tartanak fenn és üzemeltetnek. Ezek a vízilétesítmények a társulat tulajdonában, vagyonkezelésében vagy használatában, a vízfolyások a társulat vagyonkezelésében vagy használatában állnak. A társulati műveken a vizek kártételei elleni védelem érdekében szükséges feladatok ellátása – mint a művek építése, fejlesztése, fenntartása, üzemeltetése, valamint a védekezés – szintén a társulat kötelezettsége.⁴⁷ A 2.1.1. pontban már felsorolásra kerültek a vízitársulat szakmai feladatai,

⁴² Vttv. 41. § (1) bek.

⁴³ Vttv. 5. §

⁴⁴ 26/2001. (VI. 29.) AB hat. 3.2.

⁴⁵ Vttv. 3-4. §

⁴⁶ Vttv. 3. § (2) bek.

⁴⁷ Vttv. 4. § (3) bek.

úgy mint a vízrendezés, vízkárelhárítás, árvízmentesítés, mezőgazdasági vízhasznosítás, öntözővíz biztosítása mezőgazdasági termelők számára, vízpótlás, vízszolgáltatás halastavak számára, vízviSSzatartás és vízpótlás. A társulat a vizek kártételei ellen a társulati műveken önálló védelmi tevékenységet végez: védekezik a belvív ellen, területi vízkárelhárítást végez, védekezik a kisvízfolyások árhullámai-val szemben.⁴⁸ A víztársulat a törvényben meghatározott szakmai feladatain túl a közfeladatait elősegítő vállalkozási tevékenységet is folytathat.⁴⁹ A társulat tevékenységét a tagok társulati hozzájárulásából, az állam és az érintett települési önkormányzat költségvetési hozzájárulásából, egyéb támogatásokból, továbbá a vállalkozásból származó eredményéből végzi.⁵⁰ Tekintettel arra, hogy az állami tulajdonú művek fenntartásához szükséges ellenértékről szerződésben kell rendelkezni, az állami normatív hozzájárulás szerepe a víztársulatok támogatásán túl kérdéses. A normatív támogatás felső határa a közcélú érdekeltségi hozzájárulás és a társulat hektárban kifejezett működési területének szorzatának fele.⁵¹ Ez a meghatározás önkényes, hiszen nem ad egyértelmű számítási módot, sem szempontot arra, hogy a pontos nagyság mitől függ, továbbá irányt sem arra vonatkozóan, hogy mely állami szerv köteles biztosítani a hozzájárulást.⁵² A tagok társulati hozzájárulása alap- és differenciált hozzájárulásból áll, amelyek összegét a küldöttgyűlés állapítja meg.⁵³ Az alaphozzájárulás célja, hogy a társulat közfeladatait szolgálja. A törvény adós marad annak meghatározásával, hogyan kell meghatározni az alaphozzájárulás összegét, mert azt csak az előző évi hozzájáruláshoz viszonyítja. A differenciált hozzájárulás célja, hogy a társulat által vállalt többlet közfeladatok ellátását biztosítsa. Sajnos sem a többlet közfeladat tartalma, sem a differenciált hozzájárulás megállapításának szabályai nem kerültek meghatározásra a törvényben. A tagok társulati hozzájárulásának fontosságát az adja, hogy adók módjára behajtható köztartozásnak minősülnek.⁵⁴ A hozzájárulást a tagok a közfeladatok elvégzését megelőzően kötelesek megfizetni. Az Alkotmánybíróság a fent bemutatott határozatában a társulati hozzájárulás köztartozásnak történő minősítését is vizsgálta, és megállapította, hogy nem ellentétes az Alkotmánnyal.

⁴⁸ Vttv. 4. § (3) bek.

⁴⁹ Vttv. 3. § (3) bek.

⁵⁰ Vttv. 41. § (1) bek.

⁵¹ Vttv. 41. § (1) bek.

⁵² A Vgtv. alapján az állami tulajdonban lévő vizeket és vízilétesítményeket a vízügyi igazgatási szervek kezelik, akiket a vízgazdálkodásért felelős miniszter irányít, kivéve a mezőgazdasági vízgazdálkodási célokat szolgáló vizeket és vízilétesítményeket, amelyekről földművelésért felelős miniszter gondoskodik

⁵³ Vttv. 47. § (1) bek.

⁵⁴ Vttv. 48. §

3. A víz hasznosítása

A víz hasznosítására vonatkozó rendelkezések egyrészt a víz védelmének szempontjából kerültek meghatározásra, amelyekről már esett szó, másrészt az egyes hasznosítások módjára vonatkozóan az egyes tevékenységeket szabályozó jogszabályok tartalmazzák. A mezőgazdasági vízhasználatok körében az öntözés, a halastavi és a geotermikus vízhasználat jellemző. Mindhárom hasznosítási forma során főként a vízkészletek mennyiségére gyakorolt hatást kell vizsgálni, amelynek egyik legfontosabb jogintézményéről, a vízkészletjárulékról már szó volt. A vízkészletek mennyiségének védelme érdekében a Vgtv. már a VKI hatályba lépése előtt rögzítette az alapelveket, valamint 2004. január 7. napjától a termálvizek esetében a visszasajtolási kötelezettséget is. A víz hasznosítása céljából végzett tevékenység, vízhasználat a Vgtv.⁵⁵ értelmében vízjogi engedély-köteles tevékenység. Az engedély megadásának feltételei között rögzíti a törvény, hogy a tevékenység nem veszélyeztetheti a vízkészlet védelméhez fűződő érdekeket. Ahhoz, hogy eldönthető legyen, mi veszélyezteti a vízkészleteket, a vízgyűjtő-gazdálkodási terv nyújt tudományos és jogi megalapozottságot azáltal, hogy tartalmazza az egyes víztestek mennyiségi állapotának meghatározását.

3.1. Az öntözés

Az öntözési tevékenység folytatásának módjára vonatkozó vízgazdálkodási szabályokat a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról szóló 379/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) tartalmazza, amire már történt utalás. A nem megfelelő vízgazdálkodás miatt, a vízpazarlás visszaszorítás érdekében nem lehet öntözést folytatni felszín alatti vízből, csak felszíni vagy talajvízből. A szükségesnél nem nagyobb igénybevételt célozza az a rendelkezés, hogy öntözőtelep létesítése során energia- és víztakarékos technológiákat kell alkalmazni. Az igénybevétel indokoltságát alá kell támasztani azzal, hogy az öntözővíz igénybevételére vonatkozó 5 éves keresletet kell igazolni.⁵⁶

Az öntözés a mezőgazdasági szabályait a Helyes Gazdálkodási Gyakorlat szabályai,⁵⁷ valamint a támogatások igénybevételének feltételeit meghatározó szabályok⁵⁸ tartalmazzák. Az öntözés során a vizek jó állapotának megőrzése érdekében a magas talajvízállású területeken található belvízelvezető és megcsapoló csatornák működését felül kell vizsgálni, és ennek alapján módosítani kell azoknak a csatornáknak a működését, amelyek a felszín alatti vizeket a vízvédelem által indokoltnál nagyobb mértékben csapolják meg. Emellett az öntözési vízigényeket csökkenteni

⁵⁵ Vgtv. 28. § (1) bek.

⁵⁶ Kormányrendelet 36. §

⁵⁷ 4/2004. (I. 13.) FVM rendelet

⁵⁸ 150/2004. (X. 12.) FVM rendelet, 34/2008. (III. 27.) FVM rendelet

kell szárazságtűrő növények termesztésével, a területen visszatartott víz mennyiségének növelésével (talajban, lokális mélyedésekben, tározókban), és víztakarékos öntözési technológiák alkalmazásával.

3.2. A halastavi vízhasználat

A halastavi vízhasználat esetében – az öntözéshez hasonlóan – megtalálhatóak a vízgazdálkodási és a mezőgazdasági előírások. Vízgazdálkodási szempontból a már hivatkozott kormányrendelet tartalmaz korlátozást. Ennek értelmében tavak feltöltésére, illetve táplálására csak felszíni vizet szabad felhasználni. E rendelkezés oka szintén a vízkészletjárulékok alól adott mentességben keresendő, valamint abban, hogy szintén nagy mennyiségben került felszín alatti víz igénybevételre a halastavak feltöltése céljából. A tevékenység folytatására irányuló szabályokat szintén a támogatások igénybevételének feltételeit meghatározó szabályok⁵⁹ tartalmazzák.

3.3. A termálvíz használata

A termálvizet a mezőgazdaság legnagyobb mértékben geotermikus energiaként hasznosítja. Jelenleg Magyarországon az igénybevett geotermikus energia nagy része a mezőgazdasági termelésben (például kertészetekben) kerül hasznosításra. Az energetikai célú termálvíz-kitermelés szabályozása a felszín alatti vízkészletek mennyiségének védelmére szolgál. Az egyes törvények környezetvédelemmel kapcsolatos rendelkezéseinek módosításáról szóló 2003. évi CXX. törvény módosította⁶⁰ a Vgtv.-t⁶¹ úgy, hogy az energetikai célból kitermelt termálvizet vissza kell táplálni. A kategorikus előírás oka a környezetvédelmi elővigyázatosság alapelveinek érvényesítése. Mivel a felszín alatti vízkészletek állapotáról nem rendelkezünk pontos információkkal, azért azok mennyiségének védelme érdekében szükséges a kivett víz pótlása. Tekintettel arra, hogy a vízhasználatok nagy részére jellemző, hogy a víz minőségére is hatást gyakorol, csak azokra a hasznosítási módokra vonatkozik a kötelezettség, amelyek nem szennyezik a felhasznált vizet. Ez pedig csak az energetikai célú felhasználás során biztosított, amikor csak a víz hőmérsékletét hasznosítják. A nem pontos és egyértelmű megfogalmazás miatt, valamint a több évtizede működő vízhasználók (jellemzően kertészetek) érdekeinek védelmében a visszatáplálásra vonatkozó előírás alkalmazásának elhalasztása céljából különböző értelmezések láttak napvilágot. A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény módosításáról szóló 2009. évi XCIX. törvény⁶² felmentést fogalmazott meg a visszatáplálás kötelezettsége alól a vízhasználók egy csoportja

⁵⁹ 150/2004. (X. 12.) FVM rendelet, 34/2008. (III. 27.) FVM rendelet

⁶⁰ A módosítás 2004. január 7. napján lépett hatályba

⁶¹ Vgtv. 15. § (3) bek.

⁶² 2009. október 19. napján fogadta el az Országgyűlés, és 2009. október 22. napján jelent meg a Magyar Közlönyben

számára. Azonban a törvény kodifikációs hiba miatt nem tudott hatályba lépni.⁶³ A kodifikációs hiba kijavításra⁶⁴ került, így azok, akik a 2009. szeptember 30-án jogerős vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkeztek energia hasznosítási célú termálvíztermelés esetében kérhetik a vízügyi hatóságtól a visszatáplálás mellőzésének engedélyezését a meghatározott feltételek fennállta esetén. A feltételek a vízkivétel és a vízutánpótlás egyensúlyának minőségi károsodás nélkül történő megmaradásra és a vizek jó állapotára vonatkozó célkitűzések elérését biztosító követelmények teljesülésére vonatkoznak. Ennek értelmében felszín alatti vizet, így termálvizet csak olyan mértékben szabad igénybe venni, hogy a vízkivétel ne haladja meg a vízutánpótlás mértékét.

Összegzés

A tanulmány összegzésekképpen megállapítható, hogy a bemutatott szabályozási rendszer nem koherens, nem felel meg sem a vízgazdálkodás, sem a mezőgazdasági termelés egyértelmű és világos céljainak. A jogalkotás a rendszerszintű szemlélet és felelős döntéshozói irányítás helyett az érdekek és ellenérdekek csatájának terepe lett. Az inkohereciának több oka van.

A rendszer meghatározásának nehézségét, amelyről a bevezetőben esett szó, az adja, hogy míg a víz védelmének általános rendező elvként kellene befolyásolnia a vízkárelhárításra és a vízhasználatokra vonatkozó szabályokat, mégis intézményszerűen jelenik meg. Ennek következtében a mai napig nem, vagy csak kismértékben figyelhető meg a szabályozásban az az intengráns szemléletmód, amely szükséges lenne ahhoz, hogy a környezetvédelmet, ezen belül a víz védelmét, mint rendező elvet érvényesítse az egyes szabályozási kérdésekben.⁶⁵ Véleményem szerint megoldást az jelentene, ha a környezetvédelem horizontálisan tudna megjeleni úgy, hogy a gazdasági fejlődést, az élet- és vagyónvédelmét ésszerű módon befolyásolja, azonban alapjaiban nem hátráltatja.

A rendszer ellentmondásainak másik oka, hogy egyes, a törvény- és döntéshozói szinten megjelenő érdekcsoportok bármilyen számukra kedvező döntést el tudnak érni. Ha megvizsgáljuk a fent említett legkirívóbb példákat, a vízkészletjárulékot, a termálvizek visszatáplálásának kötelezettségét, a vízitársulatok szabályozásának

⁶³ Ennek oka az, hogy a törvény 3. §-a csak az 1. és a 2. §-ok hatálybalépéséről rendelkezik, azonban pontosan ezen szakasz hatálybalépéséről nem gondoskodott az előterjesztő. Tehát mivel a hatálybalépést előíró rendelkezés nem lépett hatályba, így maga a törvény sem lépett hatályba.

⁶⁴ <http://www.parlament.hu/irom38/10934/10934-0025.pdf> letöltve: 2010. február 25. napján

⁶⁵ Hozzájárul ehhez az is, hogy megfigyelhető a szakma széttagoltsága: míg a vízkárelhárítás és a víz hasznosítása megoldandó műszaki kérdésként fogalmazódik meg, a környezetvédelem amolyan „úri huncutság”, amelynek csak előírásai tűnnek fel, azonban szemlélete idegen marad. Természetesen másik oldalról is megfigyelhető az a nézet, hogy a mérnökök nemtörődöm módon járnak el, és két lábbal tiporják a védett természeti értékeket.

módosítását – nem is említve más példákat⁶⁶ –, megfigyelhető, hogy mindegyik esetben egyéni képviselői indítványként került benyújtásra a törvényt módosítási javaslat. Az egyes javaslatok nemcsak céljukban, hanem sok esetben az egyes rendelkezéseikben is ellentmondtak a hatályos szabályozásnak. Véleményem szerint mindegyik esetben a végső probléma – a gazdálkodók terheinek csökkentése a vízkészletjárulék és a visszatáplálás esetében, valamint a vízitársulatok anyagi bizonytalansága – más módon is orvosolható lett volna. Jelenleg is megtalálhatóak azok a támogatási formák, amelyek a környezetvédelmi szempontok megvalósítása miatt kompenzálják a gazdálkodókat, amelyek segítséget nyújtanak beruházások elvégzéséhez, és a költségvetési törvényben lehetőség van a vízitársulatok anyagi forrásainak rendezésére is. Abból, hogy nem ezekkel a módszerekkel kerültek a problémák orvoslásra, megállapítható, hogy a környezetvédelem és a vízgazdálkodás minden nyilatkozat ellenére nem éri el a többi, termelő ágazat fontosságát és súlyát.

Összességében megállapítható, hogy amíg egyértelmű és hosszú távú döntés nem születik a környezetvédelem általános elvként történő megjelenítéséről, addig a fent említett anomáliák meglétével mindig számolni kell. Ez pedig messze túlmutat a jogalkotás kérdésein.

⁶⁶ Ld. a Tisza-völgy árvízi biztonságának növelését, valamint az érintett térség terület- és vidékfejlesztését szolgáló program (a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése) közérdekűségéről és megvalósításáról szóló 2004. évi LXVII. tv. módosításáról szóló 2010. évi II. tv.